HERINNERINGEN UIT BRITSCH-INDIE.

DOOR

DR. H. KERN. [1]

Onder al hetgeen onze tijd heeft tot stand gebracht, is er zeker niets waarvan men zulke duurzame en belangrijke gevolgen te verwachten heeft, als van de versnelde gemeenschap tusschen alle deelen der aarde. De middelen van verkeer zijn zoo zeer en zoo algemeen verbeterd, dat men herhaalde malen de opmerking kan hooren maken: „tegenwoordig zijn er geen afstanden meer.” Nooit is dan ook het reizen zoo algemeen, nooit de begeerte om vreemde landen te bezoeken, zoo levendig geweest als in onze dagen. Natuurlijk worden zij die zich naar den vreemde begeven, niet allen door dezelfde drijfveeren bewogen, en trachten niet allen dezelfde doeleinden te bereiken. De eene gaat om natuurtooneelen te bewonderen; een ander om zich in eene handelsonderneming te steken en zijn fortuin te beproeven; een derde in den dienst van het vaderland; weer anderen verlaten het land hunner geboorte om de zegeningen des christendoms tot aan de uiteinden der aarde te verspreiden. Doch, hoe uiteenloopend de oogmerken ook zijn mogen, de uitkomst waartoe het vermeerderd verkeer ten slotte leiden zal, is één. De banden tusschen verschillende volken en rassen zullen nauwer worden toegehaald, het goede en nuttige zullen zij van elkander overnemen, het gevoel van wederkeerige afhankelijkheid zal zich al sterker en sterker openbaren, en al de volkeren der aarde zullen erkend worden als deelen van ééne groote maat-

[1] In eene algemeene vergadering van het Instituut, den 4den December 1867 in het locaal Diligentia te 's Gravenhage gehouden, heeft de hoogleeraar Kern het hier volgend opstel voorgedragen. Aan de uitnoodiging van het Bestuur om het ter opneming in de Bijdragen af te staan, heeft de heer Kern welwillend gehoor gegeven.

schappij. Thans reeds spreekt men van eene algemeene Europeesche maatschappij, welke verder in nauw verband staat met Amerika. Toch is het nog zoo lang niet geleden dat geheel oostelijk Europa nog geen zitting had in den raad der Europeesche staten, en weinig meer dan een menschenleeftijd is er voorbijgegaan sedert Amerika als mondig werd erkend. Gelijk nu Rusland en Amerika onafscheidelijk behooren tot de zoogenoemde beschaafde wereld, zoo zal het ook gaan met Azië en Afrika. De dag waarop de éénheid van het gansche menschdom niet slechts in theorie, maar in de praktijk zal erkend worden, is waarschijnlijk nog verre af, als men den tijd afmeet met den maatstaf van een menschelijk leven, maar komen moet hij, en voorbereid wordt hij nu reeds.

Met de erkenning van de éénheid van het menschelijk geslacht bedoelen we niet dat alle volken en rassen aan elkander volkomen gelijk en gelijkvormig zijn, geweest zijn of ooit zullen worden. Gelijk geen twee individuën in één en dezelfde natie, ja geen twee broeders, volkomen gelijk zijn in geest en lichaam, zoo vertoonen ook geen twee rassen geheel en al dezelfde eigenaardigheden. Uit de vereeniging van een aantal volkomen gelijke individuën zou nimmer een volk, nimmer een staat kunnen ontstaan. Elke maatschappij berust op en is alleen mogelijk door het verschil dat er tusschen den eenen en den anderen mensch bestaat, want alleen ten gevolge van zulk een verschil, kan de een aan de behoefte van den ander te gemoet komen, kan eene beperkte kracht eene andere, ook beperkte, kracht aanvullen. Evenzoo zou er geen maatschappij van volken denkbaar wezen, indien elk hunner niet verschillende behoeften, verschillende neigingen en verschillenden aanleg bezat. Een gelijksoortig onderscheid als men vindt tusschen de eene natie en de andere, merkt men op tusschen het eene ras en het andere, en zoo is het gekomen dat het eene ras op het andere nuttig heeft kunnen werken, dat zij van elkander afhankelijk zijn geweest in hun ontwikkeling. Maar, dewijl de eenheid van het menschdom eene eenheid is in verscheidenheid, is het van het grootste belang het verschil te leeren kennen, wil men de gevolgen die uit de erkenning der eenheid voortvloeien, ten volle in werking zien treden. Wij moeten elkander leeren *verstaan*, opdat geen misverstand de goede verstandhouding store; wij moeten den weg weten te vinden tot het hart van onzen medemensch, zal onze wederzijdsche omgang nuttig voor beiden zijn. Onont-

beerlijk is de kennis van de denkwijzen, zeden en neigingen van een volk voor den staatsman die geroepen is om voor hun belangen te waken. Treedt hij als wetgever op, dan zal hij te overwegen hebben of zijne voorschriften passen voor deze of gene bevolking, te wier behoeve de wet wordt uitgevaardigd. Zonder die kennis zullen de verlichtste wetten weldra onbruikbaar worden bevonden en in eenen hopeloozen strijd gewikkeld tegen ingewortelde nationale voorstellingen en gebruiken welke deels dwalingen en veroordeelen zijn, maar deels ook onberispelijk op zichzelven en volmaakt goed vereenigbaar met elken trap van beschaving en ontwikkeling.

Toen ik van het bestuur van 't Kon. Instituut hier ter stede de uitnoodiging ontving om voor u op te treden, G. T., met een voordracht over Indische land- en volkenkunde, heb ik geaarzeld daaraan gehoor te geven. Want ik ben niet genoegzaam bekend met dat gedeelte van Azië, hetwelk het Kon. Instituut als veld voor zijne werkzaamheid heeft uitgekozen, namelijk: den Indischen Archipel. Toen ik mijnen afkeer te kennen gaf om te spreken over een onderwerp dat ik niet machtig was, billijkte het Bestuur des Instituuts dien ten volle, doch oordeelde tevens dat men redelijkerwijs het niet ongepast kon heeten bijaldien ik mij bepaalde tot het vaste land van Indië, waarover de koningin van Engeland den schepter voert. Wel is waar zijn de onderscheidene stammen en rassen die Britsch-Indië bewonen geenszins dezelfden als die men op Java en andere eilanden in Nederlandsch-Indië aantreft. In lichaamsbouw en geestelijken aanleg is er tusschen de Hindusche stammen zelven een aanmerkelijk verschil, en een nog veel grooter tusschen hen en de Maleijers, Javanen, Boegineezen, Alfoeren. Maar van Voor-Indie hebben toch de eilandbewoners de eerste zaden van beschaving ontvangen. De godsdienst der Javanen was, vóór de gewelddadige invoering van het Mohammedanisme, geheel Hindusch; hun zeden en gewoonten zijn het grootendeels nu nog gebleven. De invloed dien de Hindu's op Java hebben uitgeoefend, is onvergelijkelijk grooter dan dien ze gehad hebben op China en Japan, waar wel een Indische godsdienst, het Buddhisme, is doorgedrongen, maar waar overigens de toestanden der maatschappij niet geschoeid zijn op het voorbeeld der Hindusche. Zulks is wel het geval geweest op Java, en is het nu nog vooral op Bali, waarheen de aan het oude geloof trouw gebleven bewoners van Java, zwichtende voor den Islâm, de

wijk namen. Bij de Balineezen leeft het Hinduisme nog voort, in spijt van hun eeuwenlange afzondering van hun geloofsgenooten op het vaste land. Voor hen derhalve die bij de volkenkunde van onze overzeesche bezittingen belang hebben, of ook maar daarin belang stellen, zal een uitstapje naar de bakermat van Java's beschaving vermoedelijk niet onwelkom zijn.

Van deze veronderstelling uitgaande, G. T. waag ik het voor u op te treden en uwe welwillende aandacht te verzoeken voor eenige herinneringen en opmerkingen uit den tijd van mijn verblijf in Hindustân. Opdat uwe verwachting niet te hoog gespannen zij, zal ik aanstonds beginnen met te zeggen dat ik slechts met een betrekkelijk klein gedeelte van Voor-Indië meer dan oppervlakkig bekend ben. Wanneer gij u de uitgestrektheid lands welke met dien naam wordt aangeduid eens voor een oogenblik voor den geest haalt, zal u zulks wel niet bevreemden. Van de Noordelijke grens, het Himâlaya-gebergte af tot aan de Zuidspits, Kaap Komorin, of zoo men wil tot aan de zuidelijkste punt van Ceilon, is de afstand ongeveer 500 uur. Men behoeft slechts de formatie van Voor-Indië op de kaart gade te slaan om te zien, dat het door de natuur bestemd was om een op zich zelf staand geheel te vormen, hetwelk van alle zijden door natuurlijke grenzen, door bergketens en zeeën, beschermd is. In dat afgesloten aardrijkskundig geheel vindt men eene trapsgewijze afwisseling van alle klimaten, van de koudste tot de warmste, van de met eeuwige sneeuw bedekte kruinen en bergvlakten van den Himâlaya tot de in alle tropische weelde groenende kusten van Ceilon. In zulk een groot land is de plantenwereld natuurlijk rijkelijk vertegenwoordigd, maar iets bijzonder eigenaardigs is het dat de gewassen van verschillende luchtstreken dikwijls op dezelfde plek naast elkander gedijen. In de vlakten van Hindustân zult ge in denzelfden tuin aardbeziën, pruimen en perziken zien tieren naast mango's en pisangs. Dicht bij den vijver waar waterleliën, witte en rozenroode, op hun stengels wiegelen, geuren rozen en jasmijnen. Uitgestrekte akkers met tarwe wisselen af met rijstvelden en zelfs met suikerriet. — Uit de dierenwereld behooren de krachtigste, grootste en fraaiste soorten in Indië thuis. De logge maar verstandige olifant; de fraaie, verraderlijke tijger; de leeuw de heer der woestijn; de domme en luie, maar eenmaal getemd toch nuttige buffel; de onbeschrijfelijk lieve gazel; de ever, de beer, de wolf, de slimme, doch laffe jakhals, die alle, om niet

te gewagen van alle soorten van huisdieren, houden zich op en voeden zich in de ondoordringbare wouden, op de bergen en in de holen of in de zandige woestijn of in de onafzienbare bouwlanden der vlakten, of sluipen 's nachts in de ooft- en bloementuinen der menschen. In het kreupelhout en zelfs bij de huizen schuilen slangen in het gras of wonen in de boomholten. Sommige daaronder zijn gevaarlijk genoeg, doch zoo men er bang voor is, kan men een ichneumon temmen en er op afzenden, want die is, alsook de pauw, de onverzoenlijke vijand van het kruipend gedierte.

Bij menigeen zal zeker de vraag op de lippen zweven of het menschengeslacht hetwelk in die vruchtbare gewesten leeft ook zooveel verscheidenheid vertoont als de planten- en dierenwereld. Het antwoord kan *ja* en *neen* luiden, al naar gelang van de bedoeling die men met de vraag verbindt. Het is licht te begrijpen, dat over zulk een wijd gebied menige natiën worden aangetroffen, die in voorkomen en aanleg aanmerkelijk soms verschillen. Bedenkt men hoe op een niet grooter gebied in Europa Zweden zich kennelijk onderscheiden van Italianen, Duitschers van Spanjaarden, Engelschen van Hongaren, dan zal men het waarlijk niet vreemd vinden dat in Indië ook een dergelijk verschil wordt bespeurd. Doch bedoelt men of de eigenaardigheden niet kunnen teruggebracht worden tot hoofdkenmerken, dan zal het antwoord wezen, dat de inboorlingen verdeeld kunnen worden in twee rassen, waarvan natuurlijk ieder zijn eigen onderafdeelingen heeft. Ten ruwe kan men zeggen dat het geheele noordelijke gedeelte, het eigenlijke Hindustân, benevens het land der Mahratten, bewoond wordt door Ariërs, daarentegen het Zuiden, de zoogenaamde Dekkhan, door Dravida's. Dat deze twee rassen zich hier eens meer, daar weer minder, met elkaar vermengd hebben, lijdt geen twijfel, maar zulks neemt niet weg dat de twee hoofdtypen scherp genoeg geteekend zijn. Er is geen enkele natie of zij heeft vreemde elementen in zich opgenomen en geassimileerd, tenzij ze uitgesloten is van verkeer met anderen. Met volkomen hetzelfde recht als wij spreken van een Nederlandsch volk, zelfs van Nederlandsch bloed, al weten wij dat niet weinigen onzer landgenooten van Franschen afstammen, met evenveel recht spreekt men van Arische en Dravidische volken. Beide, ofschoon anders kennelijk onderscheiden, hebben iets gemeen waardoor ze verschillen van den Europeaan: namelijk de huidkleur. Dat is te zeggen, de donkersten onder de Indiërs

zijn donkerder dan eenige Europeaan, en de blankste Europeaan is blanker dan de blankste Hindu. Eigenlijk mocht er nooit sprake zijn van *de* huidkleur; alleen in de boeken worden alle menschen onderscheiden in vijf en precies vijf kleuren; misschien omdat men een geheimzinnig verband meende te ontdekken tusschen het getal werelddeelen en het getal kleuren. In werkelijkheid echter, in de natuur, zijn er evenveel huidkleuren als er individuen zijn, en evenveel hoofdkleuren, als men maar gelieft te bepalen. Wat nu in 't bijzonder de Hindu's betreft, daar zijn er eene menigte, vooral onder de veel thuiszittende vrouwen, die blanker zijn dan Italianen, maar ook anderen die donker bruin zijn. Tusschen die twee uitersten ligt eene oneindige schakeering van kleuren. Hoe noordelijker de streek, hoe blanker de Indiërs zijn, hoe zuidelijker, het tegendeel, en tevens zijn veldarbeiders en andere veel aan de zon blootgestelde lieden veel donkerder dan zij die een meer huiszittend leven leiden.

De gelaatstrekken der Arische Indiërs komen zoo geheel en al overeen met die der Europeanen, dat de beste indruk dien men er van geven kan is door te zeggen dat ze donkerharige en donkerkleurige Europeanen zijn. Misschien zijn hun trekken over het algemeen fijner en regelmatiger dan de onze, en tevens dikwerf ook flauwer; het meeste karakter spreekt uit het gezicht der Mahratten en Sikhs. De gemiddelde lichaamsgrootte verschilt naar de landstreek aanmerkelijk. Terwijl de Bengaleezen en Mahratten gemiddeld met de Franschen gelijk staan, overtreffen de Sikhs en de bewoners van het koninkrijk Audhe in lengte zelfs de Engelschen, die anders met de Noren zeker de rijzigste Europeanen zijn. In lichaamskracht schijnen ze onder te doen voor den Neger en met ons gelijk te staan; een zwak volk zijn de bewoners van noordwest Hindustân zeker niet: men ziet menige kloeke en athletische gestalte. Twee oorzaken hebben aanleiding gegeven tot de vroeger algemeen verbreide, thans bijkans uitgestorven meening, dat de Hindu's een zwak ras zijn. Vooreerst zijn de Bengaleezen, die de Europeanen voorheen het beste kenden, veel zwakker dan de bewoners van het noorden en noordwesten, en ten andere begreep men dat menschen die een zeer spaarzaam gebruik maken van dierlijk voedsel, ten deele zelfs zich geheel daarvan onthouden, zwak moesten wezen. Men zag over het hoofd dat de Hindu's des te meer melkspijzen gebruiken en daarom vleesch kunnen ontberen.

Het hier gezegde aangaande de physische hoedanigheden der

Hindu's geldt alleen de bewoners van het eigenlijke Hindustân; de zuidelijke Indiërs; de Dravida's ken ik veel minder. Toch ben ik meermalen ook met dezen in aanraking geweest, want in de stad mijner inwoning waren Indiërs uit alle oorden voor goed of tijdelijk gevestigd, dewijl het in het bijgeloof der inboorlingen de heiligste plek der aarde is, de hoofdzetel van Indische theologie en geleerdheid, het welbekende Benares.

Al wie de Essay van Lord Macaulay over Warren Hastings gelezen heeft, zal zich zeker de beschrijving herinneren, welke de Engelsche geschiedschrijver van die stad gegeven heeft. Dat ik die beschrijving voor een wijl tot de mijne maak, zal, hoop ik, niemand mij euvel duiden. „Benares," zegt Macaulay, „was eene stad, die in volkrijkheid, aanzien en heiligheid onder de voornaamste van Azië behoorde. Men hield het er algemeen voor dat een half millioen menschelijke wezens opeengehoopt waren in dat labyrinth van hooge smalle straten, rijk in tempels en minarets en balcons en met beeldhouwwerk versierde uitstekken, waaraan de heilige apen bij honderden hingen. De voetganger kon zich nauwelijks een weg banen door den aandrang van heilige bedelaars en van niet minder heilige stieren. De breede en statige trappen welke van deze buurten leidden naar de voor 't baden bestemde plaatsen langs den Ganges, werden elken dag betreden door eene ontelbare menigte van geloovigen. De scholen en tempels trokken scharen tot zich van vrome Hindu's uit iedere landstreek waar het Brahmaansch geloof beleden werd. Honderden van zelfpijnigers begaven zich elke maand derwaarts om te sterven: want men geloofde dat een bijzonder gelukzalig lot dengene wachtte, die van de heilige stad uit, zijne laatste rustplaats vond in de heilige rivier. Doch het bijgeloof was niet de eenigste drijfveer welke vreemdelingen naar de groote hoofdplaats lokte. De handel had evenveel pelgrims als de godsdienst. Langs de oevers van den eerwaardigen stroom lagen eene reeks van vaartuigen met rijke handelswaar beladen. Van de weefgetouwen van Benares kwamen de keurigste zijden stoffen, die op de bals van St. James en van Petit Trianon schitterden, en in de bazaars wisselden de moesselines van Bengalen en de degenklingen van Audhe af met de juweelen van Golkonda en de shawls van Kashmir."

Al verplaatst zich Macaulay in het verleden, zijne beschrijving is van toepassing op de stad, zooals die was in den tijd van zijn verblijf in Indië, nu ruim 30 jaar geleden, en is het nu nog. Reeds in oude tijden was Benares, of zooals de Brahmanen

altoos zeggen Kâçî, eene stad van beteekenis, reeds volkrijk en aanzienlijk toen Çâkyamuni, de Buddha, in de 5e eeuw vóór Christus niet ver van de stad voor de eerste maal als prediker eener nieuwe leer optrad. In het volksbijgeloof is het de eeuwige stad, het middelpunt der wereld; de heiligste onder de heilige; al wie het geluk heeft dáár te sterven, is verzekerd van de eeuwige zaligheid of althans van den hemel, want, we zullen later hierop terugkomen, eeuwige zaligheid en hemelsch geluk zijn voor den Hindu twee gansch verschillende zaken.

Hoe kinderachtig en ongerijmd zulk een volkswaan ook is, het wordt in allen ernst geloofd, vooral door diegenen welke er belang bij hebben om op eene gemakkelijke manier zich een geluk te verzekeren, waarop zij tengevolge van hun levenswandel wel het allerminst aanspraak mogen maken. Lieden van een zeer verdachte soort, dieven, goochelaars, potsenmakers en andere, hebben sedert onheuchelijke tijden, aldaar een rijk veld gevonden voor de uitoefening van hun bedrijf, en alom bekend in Indië is de oude spreuk: „Die nergens anders terecht kan komen, vindt in Benares altijd nog een toevlucht.” Geen wonder, dat geen stad in gansch Indië in zoo'n slechten reuk staat als Benares, niettegenstaande hare uitnemende heiligheid.

Evenwel zouden dieven en bedriegers niet zoo talrijk wezen, als er geen groote welvaart heerschte; en werkelijk is er niet alleen welvaart in Benares, maar onder de menigvuldige bankiers en kooplieden is er zelfs ontzachelijke rijkdom. Er is een bedrijvigheid en drukte op de bazaars of markten, zooals men alleen in de allergrootste steden van ons werelddeel te zien krijgt. Er gaat schier geen dag voorbij, of in een of andere wijk der uitgestrekte stad is er daarenboven kermis of *melá*, volkomen in den trant van onze kermissen. Kramen met allerlei koopwaren, kinderspeelgoed en lekkernijen, lokken de zwermen van kermisgasten tot zich; goochelaars en clowns vermaken oud en jong; schommels en andere inrichtingen voor de kinderwereld zijn altijd bezet door van dolle pret schaterende kinderen; langgelokte athleten, geheel en al in het kostuum van onze Europeesche Herculessen, vertoonen de wonderen hunner spierkracht en glimlachen na het volbrengen van een *tour de force* even zelfvoldaan en beminnelijk als in andere werelddeelen. Men hoort er zingen zoowel als tieren en schelden; men ziet er bedelaars en danseressen, vlak bij gemoedelijke huisvaders, die hun zoontjes de *melá*-vreugde laten genieten.

Het is zoo dikwijls kermis in de eene of andere buurt van de stad dat de Hindu's schertsenderwijs zeggen: „er zijn 360 dagen in het jaar en 361 melâ's in Benares." Het burgerlijk jaar namelijk telt 360 dagen, niet het zonnejaar, hetwelk bij de Hindu's ten gevolge van verkeerde waarneming eenige minuten langer is dan het onze.

Natuurlijk zijn niet alle melâ's even druk bezocht, de voornaamste vallen in den tijd der groote feesten. Het lentefeest dat met tusschenpoozen de gansche maand Maart duurt, is een waar tegenhanger van het carneval der Zuid-Europeesche landen. Men plaagt malkaar op straat door elkaar aardigheden, meestal van de flauwste, soms van de platste soort, toe te voegen; men werpt elkaar met meel en meniepoeder, besproeit eens anders gelaat met rozenwater, of ander welriekend vocht, en geeft zich over aan de dolste uitgelatenheid, waarbij de oorverdoovende muziek van den *tomtom* niet ontbreken mag. Als men de feestvierende menigte in eene processie ziet, of den kring van toeschouwers bij mimische vertooningen, dan begrijpt men eerst wat onze uitdrukking „eene *bonte* menigte" beduidt. Naar eene verklaring daarvan te zoeken in onze maatschappij, waar alles grijs en zwart is, zou vergeefsche moeite wezen. Maar dáár, zoo gij een blik werpt rondom u, op de menschenmassa, die bij gelegenheid van het herfstfeest naar de voorstelling kijkt van de heldendaden van den fabelachtigen koning Râma, dan ontmoet uw oog de weelderigste kleurenmengeling. Helder wit is de grondtoon der gewaden, maar dat is hier meer, daar weer minder geschakeerd met veelkleurige shawls, met purperen, groene en blauwe jakjes, tulbanden en gordels. Tusschen de krielende, bonte menigte, steken deftig de schoon opgetuigde olifanten uit, het breede voorhoofd beschilderd met schitterende verwen. De goede dieren zijn zoo schoon opgetuigd, omdat op den zetel of *howda*, een of ander *râjâ* zit, gedoscht in een met goud en zilver gestikt gewaad, behangen met diamanten, smaragden en robijnen. De *râjâ* onderhoudt zich met eenige Engelsche vrienden in hun eenvoudig dagelijksch kostuum, dat zich van de beschaafde Europeesche mode vooral onderscheidt door luchtigheid en de afwezigheid van ons gewoon, uiterst smaakvol cylindervormig hoofddeksel, welk laatste vervangen is door een helmvormigen kurkenhoed, sola-topi geheeten.

Uit het voorafgaande kunt gij eenigszins opmaken hoe druk en woelig het daar ginds is ten tijde van feesten; maar ook

buiten het feestgewoel, op eenige mijlen afstands van de voorsteden, is er meer beweging dan men in den omtrek onzer sterk bevolkte Hollandsche steden aantreft. Dat komt zeker niet daar van daan dat de bevolking daar zooveel talrijker is, maar dat de inboorlingen meer in de vrije lucht leven of de huizen meer open zijn. Zelfs in de dorpen en gehuchten, althans in de nabijheid van Benares vindt men dat stille en verlatene niet, wat in onze landstadjes ons zoo onaangenaam aandoet. Ook houdt de Hindu veel van buurpraatjes, en dewijl hij geen lokalen voor gezelligen kout bestemd, bezit noch noodig heeft, wordt alles in de open lucht afgehandeld, vooral bij de waterputten, die men nooit voorbij kan gaan, zonder dat een groepje vrouwen er bij staat te redeneeren. Niet licht zal ik de menschenmenigte vergeten, die ik zag bij gelegenheid van de bruiloft van een jongen Brahmaan uit Benares met een meisje wonende op een dorp vier uur van de stad. De vader van den bruidegom was zekere Pandit, d. i. inlandsche geleerde, Râm Jasn geheeten. Hij schepte bijzonder behagen in den omgang met Europeanen, en had nu eenige heeren van zijn kennis tot het bijwonen der plechtigheid uitgenoodigd. Het was afgesproken dat wij zouden rijden tot een boschje bij Chaukhandi — zoo is de naam van het dorp — ongeveer een kwartier uurs van de woning der bruid, om van daar in plechtstatigen optocht, natuurlijk ook op olifanten, het huis van den dorpsbrahmaan te naderen. Toen wij ter bestemder plaatse gekomen waren en eene poos halt hadden gehouden om al de gasten voltallig te hebben, werd het sein gegeven om te paard of in de rijtuigen te stijgen, en de olifanten te beklimmen. Wellicht is het niet overbodig in het voorbijgaan te zeggen dat men die dieren met behulp van een ladder beklautert, tenzij geen ladder bij de hand is, als wanneer men aan den staart van het geduldige dier vasthoudende zich naar boven palmt. De olifanten waarop Râm Jasn en wij, zijn Europeesche vrienden, zaten, waren de grootsten en fraaisten van Benares, want ze behoorden aan den Mahârâja, en de eerzame Râm Jasn wilde, ik ben er zeker van, die dorpelingen eens toonen, met welke groote lui, zoowel Hindu's als Engelschen, hij alzoo omgang had. Nauwelijks had de trein zich in beweging gesteld, of er ging een daverend gejuich op van honderden en honderden nieuwsgierige dorpsbewoners, de dorpsjeugd daaronder zeer sterk vertegenwoordigd, die den trein van alle kanten omstuwden; en toen wij „alles om meer indruk te maken” zei Râm Jasn, het

op een draf zetten, liepen de Chaukhandianen al joelende voor ons, naast ons en achter ons. Het was of ze uit den grond opstegen. — Hoe vrolijk we ook door dat tooneel om ons heen gestemd werden, waren we toch blijde toen we voor de woning der bruid kwamen, want het zitten op een olifant in den draf is maar één graadje beter dan het schommelen op een kameel, die waarlijk in meer dan één opzicht terecht „het schip der woestijn" wordt genoemd. De nederige woning was niet bijzonder versierd; alleen zag men op de muren een tal van teekeningen, eene hand voorstellende en aanduidende dat er een huwelijk op til was; want het trouwen heet bij de Hindu's „het nemen der hand," gelijk ook wij spreken van „de hand vragen" en „de hand schenken."

De zon was op het punt van onder te gaan: de broeder der bruid, die bij ontstentenis van den vader haar ten huwelijk gaf, stond in purperkleurig feestgewaad voor de landelijke woning en ontving den bruidegom. De ontvangst bestaat hoofdzakelijk in het opzeggen van eenige toepasselijke verzen uit den Veda, en uit het plengen van gesmolten boter in het vuur. Want het vuur is het zinnebeeld van den huiselijken haard, van reinheid en heiligheid, en daarom wordt aan den weldadigen god des vuurs een offerande toegebracht. Zooals gewoonlijk het geval is met de dorpsbrahmanen, die zich meer toeleggen op akkerbouw en veeteelt dan op studie, was de broeder der bruid niet zeer ervaren in hetgeen alzoo bij de plechtigheid in acht dient genomen te worden, zoodat hij er zich gauw van afmaakte, en het eerste bedrijf nog korter liet duren dan het anders al is. Het tweede gedeelte, de eigenlijke trouwplechtigheid, of liever, zooals wij het noemen zouden, verlovingsplechtigheid, zou eerst laat in den nacht een aanvang nemen, zoodat we werden uitgenoodigd om in tusschentijd de festiviteiten bij te wonen, welke een huwelijk moeten opluisteren. Op ettelijke minuten afstands van het huis was er een groote tent opgericht en keurig versierd, alles naar aanwijzing van Râm Jasn, die eens een feest wilde geven waarvan het dorp nog maanden en jaren kon spreken. De vermakelijkheden bestonden in de onvermijdelijke *nâtch* of mimische dans, vergezeld van zang, en verder uit hansworsterijen. De *nâtch* is zoo eentoonig, en is daarenboven zoo dikwijls beschreven dat ik hier niet verder er over uit zal weiden, en alleen dit zeggen dat het de grootste overeenkomst heeft met hetgeen men op Java *tandakken* noemt.

Het moet omstreeks elf uur geweest zijn toen we naar het

huis der bruid terugkeerden, om de voltrekking van de ver-verloving, of het huwelijk zoo men wil, bij te wonen. Op het voorplein der woning, dat voor de gelegenheid overdekt was, brandde een knetterend vuur, waarbij een paar Brahmanen zaten die de formulieren hadden op te zeggen en de offeranden te verrichten; bij hen zat de bruidgever, en later kwamen ook bruid en bruidegom, beide nog kinderen. Rondom heen zaten de gasten geschaard en aan de deur stonden vrouwen van de familie en kennis. Het reciteeren der gebeden en formulieren, natuurlijk in het Sanskrit, de heilige taal, en het offeren, werd nu en dan afgewisseld met een gezang van de vrouwenschaar, soms bestaande uit toepasselijke huwelijksgedichten, soms uit geimproviseerde spotdichten op de gasten, waaronder de Sahibs d. i. wij Europeesche heeren, ons aandeel wel meekregen. Ze schenen des te vrijmoediger, naarmate ze daar op het dorp hoogst zelden Europeanen te zien kregen. — Het middelpunt der ceremonie, die geheel symbolisch is, en waarmee ik u niet lastig zal vallen, is het oogenblik dat de bruidegom den voet der bruid op een steen zet, waarbij een vers uit den Veda wordt opgezegd, hierop neerkomende: „laat die steen een zinnebeeld zijn voor u van onwrikbare trouw.” Daarop leidt hij haar zevenmaal om den steen, en met elken omgang wenscht hun de priester verschillende goede gaven, lang leven, gezondheid, voorspoed, kroost, enz. Zoodra het huwelijk voltrokken is nuttigen bruid en bruidegom gemeenschappelijk een maal. Daar in den tegenwoordigen tijd de band des huwelijks gesloten wordt als beide nog kinderen zijn, keert de bruidegom naar de ouderlijke woning terug om eerst 4 of 5 jaar later de bruid als gade te beschouwen.

Na den afloop van het feest gingen de gasten uiteen en togen in groepjes stadwaarts, want het was al over middernacht. We waren in Juni, in dat gedeelte van Indië de warmste maand van het jaar, maar de nacht was verrukkelijk koel; de lucht die men inademde was zoo frisch, en de maan speelde zoo vriendelijk in het lover, dat ik nog geen lust had om heen te gaan, maar mij nederzette op een pas gevelden boomstam. Ik dacht aan hetgeen ik gezien en gehoord had, in verband met andere ceremoniën die ik had bijgewoond, en het kwam mij voor, dat de bezielende geest van die plechtigheden geweken was, dat het Hinduisme zijn uiteinde naderde. Terwijl ik zoo mijmerde over de vermoedelijke toekomst van het volk waaronder ik leefde, naderde mij de gulhartige Râm Jasn. „Zoo, mijnheer, vind ik

u hier?" zeide hij, "zal ik order geven om de olifanten in gereedheid te brengen?" "Goed, Pandit-jî" (*jî* is een woordje dat nagenoeg aan ons Hollandsch "mijn waarde heer" beantwoordt en gebezigd wordt als men op vleijenden toon iemand aanspreekt). "Goed, Pandit-jî, maar het is tijds genoeg als we over een uurtje vertrekken, want de nacht is zoo prachtig, en het zitten onder de boomen hier zoo aangenaam." "Zooals u verkiest. Is het feest u nog al bevallen, mijnheer?" "O, Pandit-jî, voortreffelijk, in zooverre ik uwe hand in de regeling kon opmerken. De optocht en de versiering van de tent doen uwen smaak eer aan. Maar wat de trouwplechtigheid zelve betreft, hoe komt het dat men de voorschriften niet volgt en dat de verzen uit den Veda zoo slecht opgezegd worden?" "Och, mijnheer," antwoordde hij, "we hebben meermalen met elkander daarover gesproken. Onze lui bestudeeren de Veda's niet, en hier op het land kennen ze te nauwernood het allereenvoudigste Sanskrit. Onze heele godsdienst is tegenwoordig eene zaak van formaliteit, en bestaat voor den grooten hoop daarin, dat men weet, wat men eten en drinken mag, of niet mag, en met wie men eten mag of niet, en hoe en wanneer men zich wasschen en baden moet."

Die woorden uit den mond van een Brahmaan zullen u, G. T. waarschijnlijk vreemder klinken dan ze mij deden, die reeds geruimen tijd in het land geleefd had. Râm Jasn was niet de eenige van zijn stand of van zijn volk, die aan het naderend uiteinde van het Hinduisme geloofde. Sommigen zien het aan met leede oogen, anderen met onverschilligheid, en ware de nieuwe godsdienst, dien men hun predikt, niet in de oogen van het algemeen onafscheidelijk verbonden met een verraad aan hun nationaliteit gepleegd, het Hinduisme zou waarschijnlijk thans reeds op zijn uiterste liggen. Nu echter zijn Christen worden en Europeaan worden twee woorden voor één en dezelfde zaak. En inderdaad, hoe verkeerd op zich zelf zulk een meening ook zij, de dwaling is licht verklaarbaar, en meer een gevolg van Europeesche onhandigheid dan van Indische onwetendheid.

Men beweert vrij algemeen dat de inrichting der Indische maatschappij onoverkomelijke bezwaren oplevert tegen de uitbreiding van het christendom, hoewel men, mijns inziens, eerder eene wijziging der maatschappelijke toestanden moest verwachten als een gevolg van het aannemen der nieuwe leer, dan omgekeerd. Om hierover eenigermate te kunnen oordeelen, dienen

we in eene beschouwing te treden van de Indische standenverdeeling, de zoogenaamde kaste-instelling.

De Hindu's, — zoo noemt men de inboorlingen met uitzondering der Mohammedanen, welke laatsten de minderheid uitmaken, ongeveer een tiende der bevolking — de Hindu's zijn verdeeld in een onnoemelijk aantal van kasten of erfelijke standen. Er zijn van oudsher vier hoofdstanden: 1°. die der Brahmanen; 2°. der Kshatriya's of Râjputs; 3°. der Vaiçya's en 4°. der Çûdra's. De kinderen gesproten uit het huwelijk van een Brahmaan met eene vrouw uit den stand der Kshatriya's maken een nieuwen stand uit, weer afgescheiden zijn de kinderen van een Brahmaansche vrouw en eenen Kshatriya, enz. Dewijl alleen die kinderen in denzelfden stand blijven, wier beide ouders van gelijken stand zijn, wordt het getal van tusschenkasten even groot als er combinaties van gemengde huwelijken mogelijk zijn. Aan elke kaste zijn bepaalde beroepen voorgeschreven, doch met zekere speelruimte. De Brahmanen zijn de eenigsten, die de Veda's, de heilige schriften, mogen onderwijzen, en de grootere offers en godsdienstige plechtigheden verrichten. Het leven van den Brahmaan moet, behalve aan de vervulling van huiselijke plichten, bij voorkeur gewijd zijn aan godsdienst en wetenschap. Het is hem echter vergund, zoo hem goeddunkt, andere beroepen te kiezen; hij mag krijgsman of landbouwer of koopman worden, alles behalve in den dienstbaren stand treden. In geen geval mag men de Brahmanen als priesters beschouwen; er zijn wel priesters onder hen, misschien één op de duizend, maar hun kaste daarom eene priesterkaste te noemen, staat gelijk met de romeinsche patriciërs priesters te noemen. Er zijn meer soldaten onder de Brahmanen dan priesters. De Râjputs en Vaiçya's mogen, of eigenlijk moeten, de heilige schriften bestudeeren, maar mogen ze niet onderwijzen; voorts mogen de eersten, behalve dat zij den militairen adel, d. i. den ridderstand, uitmaken ook gelijk de Brahmanen andere beroepen uitoefenen. Ik weet niet of de Europeesche schrijvers die de Kshatriya's „krijgslieden" noemen werkelijk meenen dat de Brahmanen en overige Hindu's geen krijgsdienst verrichten. Zoo dat hun meening is, dwalen ze. De Kshatriya's komen volmaakt overeen met de ridders onzer middeleeuwen. De Vaiçya's zijn hoofdzakelijk landbouwers of kooplieden. Deze drie kasten, ofschoon onderling afgescheiden, vormen toch een geheel tegenover de vierde kaste, die der Çûdra's, en dragen den gemeenschappelijken naam van Ariërs. De Çûdra's, die

mogelijk voor een deel afstammelingen zijn van de door Ariërs overwonnen stammen, zijn verplicht de leden der drie hoogere kasten als heeren te erkennen, hun voor loon te dienen, en handwerken uit te oefenen. Het lezen van de Veda's is hun verboden, doch niets belet hen, indien het werken voor loon bij een heer hun niet bevalt, voor zich zelven eene zaak te beginnen; geld verdienen moet hun doel en hun taak wezen.

Behalve deze vier hoofdstanden en de erkende onderafdeelingen leven er in of liever buiten de Indische maatschappij verstootelingen, de zoogenaamde Paria's, gelijk men ze in Zuid-Indië en in Europa pleegt te noemen, of Chandâla's naar het spraakgebruik van het Noorden. Dezen is geen taak opgelegd, maar ze worden als onrein beschouwd, worden van iedereen vermeden en moeten op eenigen afstand van de steden en dorpen hun kwartier hebben. Zoo ze werk verrichten, is het van de verachtelijkste en wreedste soort; uit hen zijn de scherprechters. Het lot van deze ongelukkigen, welke echter niet zeer talrijk zijn, is inderdaad hard en treurig, gelijk dat van de Cagots in Frankrijk.

De kaste-instelling is een vruchtbaar thema geweest om er tegen te declameeren, zoowel in Indië als in Europa. Men houdt ze op voor het oog der wereld als een afschrikwekkend voorbeeld en spreekt er over in den trant, waarop men uitvaart tegen gilden, privilegiën en wat dies meer zij. Er zijn vele Hindu's die niet moede worden te verkondigen dat de kaste-instelling niet alleen heeft uitgediend, maar zelfs dat ze nooit eene goede zijde gehad heeft. Beter echter dan er tegen uit te varen is het ze te verklaren, te onderzoeken waarop ze gegrond is.

Welnu, de meeste Hindu's houden het bestaan der erfelijke standen voor het uitvloeisel eener goddelijke wet, doch opdat zulks niet verkeerd worde opgevat, is het misschien noodig er bij te voegen dat die uitdrukking, in ons negentiende-eeuwsch Hollandsch vertaald beteekent eene wet der natuur, in tegenstelling tot een loutere conventioneele wet. De instelling van standen berust op eene theorie, op eene bepaalde opvatting van 's menschen aanleg. Niet alleen bij de Indiërs, maar ook bij andere volken, bijv. bij onze eigene voorouders, vinden we dezelfde theorie terug, nl. dat de menschen zich kenmerken door verschillende gaven, door verschillende trappen van geschiktheid voor den een of anderen arbeid. De een munt bijzonder uit in lichaamskracht en moed; hij is een man die liever handelt dan denkt, hij is, om het plat uit te drukken, in de

wieg gelegd om krijgsman te worden. Een ander daarentegen heeft meer aanleg om te denken dan om te handelen; hij zal uitblinken als geleerde. Een derde is bezield met grooten werklust, doch alleen als hij de onmiddellijke vruchten van zijn ijver kan zien; hij is een man om fortuin te maken, hetzij als landheer of als handelaar. Een vierde is niet ontbloot van verstand en vaardigheid; maar hij heeft noch genoeg karakter, noch genoeg talent om op eigen wieken te drijven; wordt hij geleid door iemand met krachtiger wil en verhevener verstand, voor wien hij zich buigt, dan wordt hij een nuttig lid der maatschappij. Tusschen deze vier hoofdtypen is er een rijke schakeering van tusschenliggende karakters. Indien men aanneemt dat werkelijk de aanleg van den eenen mensch van dien des anderen verschilt, en indien men door een weinigje ondervinding geleerd heeft dat verdeeling van den arbeid de voortbrengende kracht van het geheel vermeerdert, komt men van zelf er toe ook aan te nemen dat het wenschelijk en nuttig zou wezen zoo ieder mensch aan zijne kennelijke roeping kon beantwoorden. Niemand zou dan immers zijn krachten versnipperen en verspillen door zich te bemoeien met zaken waarvoor hij minder geschikt is dan anderen.

Uit die overtuiging wordt de verdeeling van een volk in standen geboren; elke stand krijgt bepaalde plichten en billijkerwijze bepaalde voorrechten; hoe moeilijker plichten, hoe grooter voorrechten. Verder leert de ondervinding dat zekere begaafdheden, zekere eigenaardigheden, in lichamelijken en geestelijken aanleg en karakter, overerven van geslacht tot geslacht. Uitzonderingen komen er natuurlijk voor, maar de vraag is of deze talrijk genoeg zijn om te beletten dat men de erfelijkheid der standen in het algemeen als bevorderlijk voor de noodzakelijke orde beschouwe. De meeste oude volken kwamen tot de overtuiging dat de erfelijkheid als regel moest gesteld worden, maar weinigen of geen hunner bakenden de grenzen zoo scherp af als de Indiërs. Bij hen is het gedurende de laatste 25 eeuwen een ijzeren wet geworden dat geen overgang van een lageren tot een hoogeren stand geduld wordt; wel, en dit is eene groote inconsequentie, kan iemand ten gevolge van wangedrag uit eene hoogere kaste afdalen tot eene lagere. Volgens onze begrippen is er iets hardvochtigs, ja onmenschelijks in de theorie, dat ieder mensch veroordeeld is om in den stand te blijven waarin hij geboren is. Doch de Hindu vindt daarin geen

zweem van hardheid, want hij gelooft aan de zielsverhuizing of wedergeboorte, d. i. hij gelooft dat dit leven eene voortzetting is van een vroeger leven en een voorbereiding tot een volgend, en dat de stand, waarin iemand geboren is, een noodzakelijk gevolg is van zijn gedrag in een vroeger bestaan. We zullen later nog op dit punt terugkomen. In de praktijk, in het werkelijk maatschappelijk leven, zou zelfs de Europeaan kwalijk iets bitters of treurigs in het lot der mindere standen ontdekken. Ziet, die rijke bankier welke om de frissche avondlucht te genieten daar in een nette equipage voorbij uwe veranda rijdt en u beleefdelijk groet, bij wien ge zelf eenige dagen te voren op een bal en een keurig collation zijt genoodigd geweest in zijn schoonen buitentuin, die man is een Çûdra. Eenige oogenblikken later komt een Brahmaan u een bezoek brengen; hij is een groot geleerde, een wiskunstenaar, wiens naam door geheel Indie bekend en zelfs tot in Engeland doorgedrongen is. De man bekleedt eene eervolle maar slecht bezoldigde betrekking, en daar hij niet zoo als die Çûdra een equipage bezit, komt hij bij u tegen het vallen van den avond omdat de hitte op het midden van den dag te groot is. Met al zijn geleerdheid is hij nederig zooals het een Brahmaan betaamt; hij ziet volstrekt niet met minachting neder op den Çûdra, noch op diens rijkdom. Want hij weet dat die bankier een waardig gebruik van zijn schatten maakt, scholen laat bouwen en ondersteunt, en ook in andere opzichten wèldoet; hij erkent ten volle de waarde van het geld, maar vindt dat het hem, Brahmaan, niet goed zou staan, indien zijn hart hing aan geld en goed. Omgekeerd, die Çûdra welke evenzeer een sieraad van zijn stand is, als de Brahmaan van den zijnen, eert oprechtelijk den eerste als zijn meerdere in geestelijk opzicht. Beiden bewandelen hun eigen weg zonder afgunst, zonder haat en nijd.

Om billijk te wezen jegens de kaste-instelling mogen wij niet voorbijzien dat bij de meeste volken der oudheid en zelfs tot in onze eeuw de Çûdra's tot slaven en lijfeigenenen zouden gemaakt zijn. Door de Indische standenverdeeling is Hindustân sinds meer dan 25 eeuwen vrij van dien vloek der maatschappij, waardoor de machtigste staten zijn ten gronde gegaan, van de slavernij.

Tegenover dit goede staat zekerlijk ook veel verkeerds. Een der slechte gevolgen van de regeling der Indische standen is de invloed dien ze op het staatkundig leven der natie heeft

uitgeoefend. De band welke de verschillende klassen der bevolking te zamen houdt is zwak; zij hebben weinig gemeenschappelijke belangen, geen gemeenschappelijke beraadslagingen over den toestand des rijks, zij vormen niet éénen krachtigen staat. Het Indische stelsel is de décentralisatie tot het uiterste gedreven. Daarom is de politieke ontwikkeling van Indië zoo achterlijk gebleven bij die welke het Westen kent. Maar terzelfder tijd is in geen land de gemeentevrijheid zoo ongeschonden bewaard als daar. Ook leverde de Brahmaansche wetgeving eenen waarborg tegen het schadelijk overwicht van de eene klasse boven de andere. In China zijn geen erfelijke standen: alle Chineezen zijn gelijk, d. i. ze zijn gelijkelijk de slaven van één despoot, van den keizer. Hetzelfde merkten de Grieken op in het Perzische rijk. In Indië was zulk een toestand, althans op den duur, onmogelijk. De koninklijke waardigheid was zoo verheven, zoo luisterrijk, zoo heilig als ergens elders. De vorst had eene onbeperkte macht in zoover hij uitvoerder der wet was; hij genoot groote, maar geregelde inkomsten. Kortom hij was het beeld van de macht en majesteit, maar tevens van de rechtvaardigheid der goden hier op aarde. Zoo hij het echter waagde zijn plicht te vergeten en de wet te overtreden, dan hield hij rechtens op heerscher te wezen; een koning verliest, naar Indische begrippen, het koningschap door eene handeling te doen welke niet eens konings is. Te allen tijden tot heden toe, niettegenstaande de Hindu's acht eeuwen lang onder vreemde heerschers van geheel andere politieke begrippen gestaan hebben, is het bewustzijn levendig gebleven, dat boven de vorsten, ook boven de Brahmanen, de wet staat, de in hun geloof goddelijke wet.

Let men op den invloed der Indische kaste-indeeling op het gezellig verkeer, dan zou men allicht denken dat er tusschen de verschillende kasten een onoverkomelijke scheidsmuur is opgetrokken. Personen tot verschillende kasten behoorende mogen niet met elkaar eten of drinken. Dat is zeker heel kleingeestig en belachelijk, maar wijl ze wel met elkander in hetzelfde gezelschap mogen zijn, doet de bepaling niet zoo veel kwaad. De uitingen van het menschelijk hart, waarmeê eten en drinken weinig te maken hebben, vinden in Indië evenveel speelruimte als elders. Al noemen Brahmanen en Çûdra's malkaar niet broeders, zooals de Amerikanen bijv. de negers wèl eens doen, het wordt hun niet minder ingeprent dat men alle medemenschen, zelfs de dieren, moet liefhebben, en ik geloof niet dat

bereidwilligheid en kracht tot zelfopoffering in eenig land meer gevonden worden dan in Indië. Het is maar treurig dat die kracht tot zelfopoffering dikwijls zoo verkeerd wordt gebruikt. Ik behoef slechts te gewagen van de verbranding der weduwen of satî, tegenwoordig wijselijk door een verlicht bestuur verboden. Het is waar, niemand kon de weduwen dwingen, integendeel hare verwanten moesten trachten haar van dien zelfmoord terug te houden, maar het werd toch als verdienstelijk beschouwd, zoodat menigeene begrijpelijkerwijze den dood verkoos boven een minder eervollen naam of een voortdurenden weduwenstaat. Zulk eene gewoonte was in strijd met de rechtvaardigheid, omdat hetgeen verdienstelijk was in de vrouw, niet verdienstelijk was in den man, en ze was strikt genomen onwettig, daar de Veda's de gewijde oorkonden, de weduwenverbranding niet slechts niet voorschrijven of aanprijzen, maar integendeel de weduwe, na den afloop der lijkplechtigheden, gebieden hare gewone werkzaamheden te hervatten.

Over het algemeen is de toestand der Indische vrouwen veel minder vrij dan in de noordelijke landen van Europa, het vrijste nog in die gedeelten van het land, waar Mohammedaansche zeden niet genoeg zijn doorgedrongen om er den toon te geven. Gelijk in vroeger tijd, zoo ziet men ook nu nog in het Zuiden gemengde gezelschappen; de vrouwen gaan onvergezeld naar den tempel of op bezoek bij verwanten en vrienden. — De huwelijken worden door de wederzijdsche ouders eigenmachtig gesloten, terwijl bruid en bruidegom nog kinderen zijn. Naar genegenheid wordt niet gevraagd, en toch moeten twee kinderen, die soms elkaar nooit vroeger gezien hebben, bij het heilige vuur de gelofte afleggen dat ze malkander voor het gansche leven zullen liefhebben en malkaar getrouw zijn. Aan het meisje wordt van hare prille jeugd af ingeprent dat het haar hoogste plicht is haren man te gehoorzamen en lief te hebben, en werkelijk is het plichtgevoel meestal sterk genoeg ontwikkeld om haar voor misstappen te vrijwaren. Daarom zijn er, voorzoover men in de geheimen van het huiselijk leven kan dringen, in Indië niet meer ongelukkige huwelijken, geloof ik, dan elders. De mannen vinden in hun wederhelften zorgvuldige huishoudsters, doch zelden ware levensgezellinnen, behalve in de lagere volksklassen, waar beiden op denzelfden lagen trap van ontwikkeling staan. Naarmate het verschil in opvoeding grooter wordt, des te minder boeijend de Indiër het gezelschap zijner echtge-

noot vindt, en zoo hij ze niet verwaarloost, behandelt hij ze als eene teere bloem, of als eene pop, die hij gaarne getooid ziet, maar waarmee hij zelden zal raadplegen of spreken. De Hindu's weten dat vóór de heerschappij der Muzelmans de mate van geestelijke beschaving onder de vrouwen veel grooter was dan tegenwoordig, en deze overtuiging maakt, dat zij met de Engelschen de handen ineenslaan om het vrouwelijk onderwijs uit te breiden. De oprichting en regeling der meisjesscholen is nog in hare beginselen, maar menige beschaafde Hindu belast zich zelf met het onderwijs zijner echtgenoot, wel bewust van den heilzamen invloed, welke door eene verstandige moeder op de kinderen wordt uitgeoefend. De schoolmeesteressen zijn veelal weduwen, waaronder enkele behalve het examen in de gewone vakken van onderwijs, uit liefhebberij een examen hebben afgelegd in algebra en meetkunde; wel een bewijs, zou men zeggen, dat het der Hindusche vrouw noch aan weetlust, noch aan aanleg ontbreekt.

Overgaande tot eene beschouwing van den godsdienstigen toestand der Hindu's moet ik vooraf zeggen G. T. dat ik geene uitvoerige beschrijving zal pogen te geven van de uiterlijkheden die met het Hinduisme verbonden zijn. Die uiterlijkheden zijn soms belachelijk, soms akelig, meestal onbeduidend. En bovendien wie heeft nooit gehoord of gelezen, van de gedrochtelijke afgodsbeelden met 4 of 6 armen, of met een olifantssnuit? Wie niet van de zelfpijnigers die zich lieten verbrijzelen onder den wagen van Jagannâth? Indien dergelijke feiten eenig belang kunnen inboezemen, dan is het als bijdrage tot de kennis van menschelijk bijgeloof. Ze kunnen verder nuttig zijn voor ons, als we willen weten tot welke buitensporigheden de godsdienst der Indiërs aanleiding geeft, maar in die buitensporigheden bestaat hun godsdienst niet. Hetzelfde volk, dat zich vaak aan zulk eene vernederende afgoderij overgeeft, heeft eene warmte van godsdienstig gevoel, zooals slechts weinig andere volken bezitten. Dat is niet enkel mijn gevoelen, het is ook dat van zendelingen, die zich gerechtigd voelden gansche gebeden en lofzangen uit Indische gedichten in den evangelischen gezangbundel voor inlandsche christenen op te nemen. Alleen heeft men, waar het noodig was, sommige namen veranderd. Hoe is het mogelijk, zou men allicht vragen, dat dezelfde menschen zoo zinnelijk verslaafd kunnen wezen aan afgoderij en ter zelfder tijd zulk eene geestelijke opvatting van het Opperwezen kunnen hebben?

Om hiervoor eene verklaring te vinden, moeten wij een blik werpen op het verleden.

Bij het ras waartoe de Arische Indiërs behooren, de zoogenaamde Indo-Germanen, vinden we reeds in de oudste gedenkstukken twee richtingen in de godsdienstige denkbeelden vertegenwoordigd. De eene richting zou men de dichterlijke, de andere de wijsgeerige kunnen noemen. De denkbeelden aangaande de natuur en hare beheerschers, aangaande haren hoogsten heer en schepper, aangaande Gods verhouding jegens den mensch, zijn vervat in dichterlijke, of wat hier op hetzelfde neerkomt, in figuurlijke taal; ze heeten dan mythen. Of die denkbeelden worden voorgedragen als redeneeringen, betoogen en voorschriften. Als men de mythologen van onzen tijd wil gelooven, zijn mythen de spontane, de van zelf opwellende uitdrukking van het geestelijk bewustzijn des volks; uit den boezem des volks ontspringen zij. Ze groeien op als wilde planten die niemand geplant heeft, enz. enz. Zoo voort redeneerende, of liever mythologiseerende, is men er toe gekomen om zeker geheimzinnige kracht uit te denken, die „onbewuste mythenvorming" heet, klaarblijkelijk zelf een mythisch wezen. Doch genoeg. Het is even zonderling aan te nemen dat mythen groeijen, als te beweren dat gedichten of huizen groeijen. Mythen zijn *gemaakt*, opzettelijk gemaakt, en niet door onbeschaafde lieden, maar door dichters, geleerden, priesters of hoe men ze noemen wil. Daarom verraden ze dikwijls zulk een betrekkelijk hooge mate van kennis, dat men ze nauwelijks van de geleerdste menschen van den ouden tijd verwacht zou hebben, laat staan van het algemeen. Wijders is het ijdel te twisten, wat in den mensch, dus ook in het menschelijk geslacht, zich vroeger uit: poëzy of redeneering, tenzij men zich een menschelijk wezen kan voorstellen, dat in het geheel niet redeneert. Doch zoo dichters, zoo de meest ontwikkelden van hun tijd de mythen gemaakt hebben, het algemeen voor hetwelk ze bestemd waren, heeft een groot aandeel gehad in de vervorming, d. i. in het bederven der mythen. Hoe meer door het verouderen der taal waarin ze gesteld waren, de ware beteekenis verloren ging, hoe scherper de wijsgeerige opvatting der godsdienstige begrippen zich van de mythen scheidde. Desniettemin bleven bij de Heidensche volken de mythen naast de philosophie voortleven. Naast het geloof, niet na het geloof aan de goden, heerscht het geloof aan den hoogsten geest. Maar wat zijn goden? Het zijn die bovennatuurlijke machten, door wie men de natuur-

verschijnselen, vooral de openbaringen des lichts, de sterren, bestuurd en bezield dacht. Ze heeten eeuwig omdat ze dag in dag uit wederkeeren, en zullen wederkeeren, zoolang de natuur dezelfde blijft. Gaat eenmaal de wereld onder, dan gaat ook zij onder, totdat zij door het Hoogste Wezen op nieuw worden geschapen. De goden staan hooger dan de mensch, maar hebben toch eenige gelijkenis met hem. In zooverre deze machtige wezens door de Hindu's vereerd worden, waren en zijn zij veelgodendienaars. Doch oneindig boven de goden verheven is er een wezen, dat goden en menschen, dieren en planten, kortom het heelal heeft voortgebracht uit zich zelven. Het is Brahmâ Svayambhû „de uit zich zelf geborene Brahma" of Paramâtmâ „de hoogste geest." Hij is eeuwig en onveranderlijk; hij is niet zichtbaar, niet hoorbaar, niet tastbaar; hij is de alomtegenwoordige, almachtige, alwijze, hij is God. Hem beschrijven kan de sterveling niet; slechts kan de menschelijke ziel, die een sprank is van de zijne, hem erkennen. Hij openbaart zich aan den mensch in onnoemelijk veel vormen, bijv. als Vishnu, den geest der zon, of als Çiva, den geest van de nachtzijde der natuur, en onder zooveel andere vormen nog. Wil de Hindu God aanbidden, dan roept hij Hem aan onder een der vormen, waarin Hij zich geopenbaard heeft. Dien nadert hij om zijn gemoed in vreugde en droefheid uit te storten, Dien brengt hij lof en aanbidding, maar den Hoogsten Geest zelven vereert hij niet, dient hij niet, Dien poogt hij te erkennen.

Reeds in de vroegste oorkonden der Indische letterkunde, in de Veda's, die ongeveer 3000 jaar oud zijn, vinden wij de twee richtingen, waarvan ik gewaagde, duidelijk vertegenwoordigd. Men vereerde en verheerlijkte de machten der natuur, die men niet anders dan als bezield zich voorstelde. Men bracht offers aan hen, om hun te danken of om hun gunst te erlangen; aan den dondergod, opdat hij regen en wasdom mocht geven; aan den god des vuurs, om hem te loven voor de weldaden die het vuur den mensch dagelijks bewijst; en zoo verder aan een menigte van bovenaardsche wezens, die men deva's, d. i. luisterrijke noemde, wezens, die zekere gedaante, en in neigingen en aard met den mensch overeenkomst, hadden. Wil men het woord deva's met „goden" vertalen, dan valt er op zich zelf niets tegen aan te merken, mits men goden dan niet opvatte als opperste geesten. De eenige god, de Schepper van het heelal, wordt door den Hindu niet deva genoemd, maar gewoonlijk

Brahmâ of Paramâtmâ, en als men Hem in betrekking tot den mensch denkt, Içvara of Bhagavân, d. i. „de Heer.” Aan den eenigen Heer hebben de Hindu's te allen tijden geloofd, en hoeveel zij ook over Zijn wezen in den loop der eeuwen gephilosopheerd en getwist hebben, in de hoofdzaak is dit geloof nog zóó als het in den oudsten ons bekenden tijd was. Ook aan de deva's gelooven de Hindu's nog, maar dat geloof heeft zich veel meer gewijzigd en wel ten kwade. In den tijd toen de Veda's vervaardigd werden, had men nog geen afgodsbeelden. Waartoe zouden die ook dienen? Was niet de vurige zonnebol het glansrijke lichaam van den zonnegod? Maakte het vernielende vuur, dat gulzig met zijn tongen den houtstapel likt en verteert, dat geheele bosschen in lichten laaijen gloed zet en in den asch legt, niet reeds genoeg indruk op het gemoed? Toch kwam men er later toe om beelden te vervaardigen, en daar men wilde afbeelden, wat niet afgebeeld kon worden, vormde men figuren, die alle eigenschappen van een deva symbolisch moesten vertoonen en daardoor ware monsters werden.

Als men in de Hindusche wijken eener stad, bijv. Benares, komt, is men verbaasd over die duizenden groote en kleine figuren, die soms in nissen, soms op den grond geplaatst zijn en 't oog telkens treffen. Menig Europeaan ergert zich, wanneer hij ziet met welk een ongeveinsden ernst een Hindu voor zulk een beeld biddende nederligt. En niet alleen de Europeaan ergert zich daaraan; rechtgeloovige Hindu's zelfs spreken er met schaamte over. Eene dagelijks toenemende secte, die echter niet meer voor eene Hindusche kan doorgaan, trekt met evenveel ijver tegen dien afgodendienst te velde, als de christelijke zendelingen zelven. Deze secte, de Brahma-samâj, of „godsdienstige vereeniging” geheeten, ontkent de goddelijkheid van den Veda, ontkent eigenlijk elke openbaring, behalve het godsdienstig en zedelijk bewustzijn dat de Schepper den mensch heeft ingeplant. De leden stellen zich ten taak de kaste-instelling te ondermijnen en voorts alle gebruiken af te schaffen, die hun in strijd schijnen met rede en menschelijkheid. Hun openbare godsdienstoefeningen zijn geschoeid op het voorbeeld der eenvoudigste Protestantsche kerken. Het zijn in één woord de unitaristen van Indië.

Met uitzondering van de leden van den Brahma-samâj, gelooven alle Hindusche secten, zoo ook al niet alle individuen, aan de zielsverhuizing of wedergeboorte. De leer der zielsverhuizing, ontdaan van alle wijsgeerige spitsvondigheid en allen

rhetorischen woordenpraal, bestaat, kortelijk uitgedrukt, hierin. De menschelijke ziel, die een deel van den Hoogsten Geest is, kan de hoogste zaligheid, d. i. de hereeniging met het Opperwezen, niet erlangen eer dat ze de hoogste waarheid bereikt heeft, het bewustzijn namelijk dat juist de menschelijke ziel één is, hoe men de eenheid ook opvatte, met den goddelijken geest. Zoolang dat bewustzijn in den mensch niet leeft, blijft de ziel gekluisterd aan het lichaam, en als de mensch sterft, dan neemt zijne ziel, welke nog niet is vrijgemaakt door de waarheid een ander lichaam aan; de mensch wordt op nieuw geboren. Laten we duidelijkheidshalve een voorbeeld nemen. Iemand is, terwijl hij op aarde leefde, deugdzaam geweest, heeft veel goede werken gedaan; dan zal hij na zijn dood in den hemel komen. Daar blijft hij, allerlei genoegens smakende, de vruchten genieten van zijne goede daden, en wel voor een bepaalden tijd, die in evenredigheid staat met zijne verdiensten. Is zijn tijd om, dan keert de ziel naar de aarde terug en wordt daar op nieuw geboren, onder gunstiger omstandigheden om de waarheid te bereiken dan waarin ze in eene vroegere geboorte verkeerde. Maakt de herboren mensch van die gunstige omstandigheden gebruik, dan zal hij, na weder gestorven te zijn, terugkomen, op een nog hooger standpunt staande dan vroeger, en zoo voorts totdat hij de geheele waarheid aanschouwd heeft. Eenmaal zoover zijnde, hereenigt zich de vrijgemaakte ziel met het Opperwezen, om nimmer meer tot de aarde terug te keeren. Nemen wij als tegenhanger het voorbeeld van een slecht mensch. Na zijn dood moet hij voor zijne wandaden in de hel boeten; vermits die wandaden, hoe menigvuldig ook, nooit ontelbaar zijn, duurt ook de foltering niet eeuwig; na verloop van korter of langer tijd wordt de ziel des boozen ook weer geboren, en wel onder ongunstiger omstandigheden dan vroeger. Gaat hij in zijne verkeerdheid voort, dan daalt hij achtereenvolgens van trap tot trap in de rij der wezens, totdat hij ten slotte een plant of steen wordt, en bewusteloos voort blijft bestaan. Het zal wel onnoodig zijn aan te toonen op welke losse gronden de leer der zielsverhuizing steunt, en men zou moeite hebben te begrijpen, waarom de Hindu's zoo hardnekkig aan deze leer vasthouden, indien men niet wist dat zij alleen met dit stelsel een rechtvaardig wereldbestuur kunnen rijmen. Waarom, zoo redeneeren zij, is de eene mensch geboren in weelde, en uitgerust met al de begeerlijke gaven van

geest en lichaam? waarom een ander in armoede, behebt met ongeneeslijke kwalen, vaak een leven leidende dat eene aaneenschakeling van rampen mag genoemd worden? Waarom is de een Brahmaan, de ander Çudra, een derde Paria? Zulks kan niet de beschikking eener rechtvaardige Voorzienigheid zijn, en aangezien het Opperwezen, het volmaakte wezen, niet onrechtvaardig kan zijn, en aangezien rechtvaardigheid daarin bestaat dat iedereen krijgt wat hem toekomt, moet de ongelijkheid in het lot der menschen een gevolg zijn van hun eigen werk. Zoo wordt het kind arm of rijk, als Brahmaan of Paria geboren naar gelang van zijne verdiensten in een vroeger leven. Als men dit voor oogen houdt, kan men begrijpen waarom de Hindu geen hardheid ziet in de erfelijkheid der kasten. Het spreekt voorts van zelf, dat een blind noodlot van de Indische wereldbeschouwing is uitgesloten; het noodlot is bij hen, en volgens hun uitdrukkelijke verklaring, niets anders, dan het gevolg van 's menschen goede en booze daden.

Het is geenszins te verwonderen dat een stelsel, hetwelk het gevoel van rechtvaardigheid bevredigt, al is het ten koste der kritiek, bij de Indiërs zoo algemeen is aangenomen, ofschoon het oorspronkelijk vreemd is aan hun geloof. Eeuwen lang is de leer der zielsverhuizing zoozeer bij hen ingeworteld, dat de prediking van het evangelie vooral daarop afstuit. Tegen dit bolwerk van het Hinduisme moet de eerste aanval gericht zijn; bezwijkt het, dan volgen de andere punten van zelf. Over het algemeen zijn de Hindu's licht vatbaar voor overreding en zijn ze meêgaande van karakter; niet bitter en haatdragend jegens andersdenkenden, behalve tegen de Mohammedanen, in wie ze de vorige onderdrukkers van hunne natie zien. Vreemdelingen die van de stelling uitgaan, dat er slechts twee soorten van menschen zijn, òf ijveraars òf onverschilligen, schrijven het gemis van haatdragendheid toe aan lauwheid en onverschilligheid, maar vergeten dat diezelfde zoogenaamd onverschillige Hindu te elken tijd met vreugde goed en bloed en leven voor zijn geloof veil heeft. Doch hoe men dien karaktertrek ook noemen mag, een feit is het dat verscheiden Hindusche ouders hun kinderen naar de scholen der zendelingen zenden, waar ieder kind de bijbelsche geschiedenis en de Christelijke leerstellingen verplicht is te leeren. Ik heb prijsuitdeelingen op die zendelingscholen bijgewoond, waar Hindusche kinderen prijzen ontvingen voor hun kennis der bijbelsche geschiedenis, in tegenwoordigheid van de vaders, die zeer trotsch

waren over de vlijt van hun zonen zonder in 't minste beducht te zijn voor de gevolgen. De inlanders erkennen dat de Europeesche beschaving de hunne ver vooruit is, en dit gevoel van hun minderheid, gevoegd bij de herinnering aan een beter verleden, hetwelk misschien al te schoon in hun verbeelding gekleurd is, strekt hun als een prikkel tot verdere ontwikkeling. Gelukkig voor Hindustân is de Engelsche regering volkomen van hare roeping bewust, namelijk Indië zóó op te voeden dat het deelen kunne in al de zegeningen die Engeland zelve geniet. Dat is de grootsche taak die de Engelschen zich gesteld hebben, eene taak dat groote en grootmoedige volk ten volle waardig.

Toen wijlen de Engelsche Oostindische compagnie, nu omstreeks veertig jaar geleden, met ernst hare opmerkzaamheid richtte op den toestand van het inlandsch onderwijs in hare reeds toenmaals uitgestrekte bezittingen, zag zij wel in, dat er eene hervorming van het schoolwezen dringend noodzakelijk was. Zooals gewoonlijk, ontbrak het ook toen niet aan lieden die terstond gereed waren met het voorstellen van probate middelen en middeltjes om aan de kwaal, waaraan het inlandsch onderwijs leed, een einde te maken. Twee hoofdstelsels, waarmee we zoo straks kennis zullen maken, stonden vijandig tegen elkander over, doch hadden dit gemeen, dat ze het niet noodig schenen te keuren de oorzaak der kwaal op te speuren. Des te meer reden voor ons om te onderzoeken waarom het Indische schoolwezen zoo gebrekkig was.

Met een enkel woord heb ik reeds gezegd dat het maatschappelijk stelsel der Indiërs leiden moest tot volslagen decentralisatie, of zelfregeering. Dat zoo'n maatschappij op den duur gevaar loopt voor een gecentraliseerd bestuur te zwichten, heeft de ondervinding menig volk meer dan eens geleerd. Ook Indië heeft moeten bukken voor vreemde indringers, Afghanen, Mongolen, Europeanen. Het is echter billijk te erkennen, dat de Hindu's hun onafhankelijkheid veel langer bewaard hebben dan het gecentraliseerde Romeinsche rijk, en als men het doet voorkomen alsof het voor de Engelschen een gemakkelijke taak geweest is zich van Hindustân meester te maken, dan doet men noch den Engelschen noch den Hindu's recht wedervaren. De bloedige en hardnekkige veldslagen, die nauwelijks twintig jaar geleden de Engelschen tegen de Sikhs leverden, hebben zij met vrij wat meer menschenlevens moeten bekoopen dan al hun overwinningen in Spanje en bij Waterloo.

Diezelfde decentralisatie welke maakt dat de Hindu's op een gegeven oogenblik niet al de krachten kunnen verzamelen welke anders in hen zijn, heeft aan den anderen kant deze goede zijde, dat de geest van feitelijke onafhankelijkheid in de gemeenten, althans in de landgemeenten, nooit is uitgedoofd. Ik weet niet dat dit opmerkelijk verschijnsel door iemand beter is in 't licht gesteld dan door Sir Charles Metcalfe, wiens woorden ik de vrijheid neem hier mede te deelen.

„De plattelandsgemeenten zijn kleine republieken, die nagenoeg alles wat ze behoeven in zich zelven bezitten, en schier onafhankelijk van vreemden invloed. Zij schijnen stand te houden waar niets anders stand houdt. Dynastie valt na dynastie, omwenteling volgt op omwenteling; Hindu's, Afghanen, Mongolen, Mahratten, Sikhs, Engelschen, worden allen meesters op hunne beurt, doch de plattelandsgemeente blijft. In tijden van beroering wapenen en versterken zij zich: een vijandelijk leger trekt door het land; de gemeenten verzamelen de kudden binnen hun versterkingen, en laten den vijand voorbij trekken, zonder hem te tarten. In geval de vijandelijke macht begint te plunderen en te verwoesten, en te talrijk is om er met goed gevolg weerstand aan te kunnen bieden, nemen ze de wijk naar bevriende dorpen; maar, zoodra de storm voorbij is, keeren ze terug en vatten hun gewone bezigheden weder op. Wanneer een streek gedurende een reeks van jaren het tooneel blijft van plundering en moord, zoodat de dorpen onbewoonbaar zijn, keeren toch de verstrooide dorpelingen terug zoodra ze maar het vooruitzicht op vreedzaam bezit weer geopend zien. Al gaat er één menschengeslacht voorbij, dan zal toch het volgende er terug komen. De zonen zullen de plaats der vaders innemen; dezelfde ligging voor het dorp, dezelfde erven voor woningen, dezelfde landerijen zullen weder in bezit genomen worden door de afstammelingen dergenen die verdreven werden toen het dorp verwoest werd. En men denke niet dat eene kleinigheid hen verdrijft, want ze houden vaak in hachelijke en benarde tijden stand en ontwikkelen de noodige veerkracht om plundering en onderdrukking met goed gevolg te keeren. Deze inrichting der dorpsgemeenten, die elk op zich zelve eenen kleinen staat vormen, heeft, mijns inziens, meer dan alle andere oorzaken er toe bijgedragen, dat het indische volk door alle omwentelingen en veranderingen heen, bewaard is gebleven. Tevens heeft die inrichting in hoogen graad het geluk der bevolking bevorderd en

haar eene ruime mate van vrijheid en onafhankelijkheid verzekerd."

Aan deze in alle opzichten juiste beschrijving van den edelen Engelschman weet ik niets toe te voegen dan alleen dit, dat de geheele dorpsinrichting volmaakt strookt met het geheele samenstel der Indische begrippen. Men behoeft slechts een Indisch wetboek door te loopen om te bespeuren dat, behoudens eenige godsdienstige voorschriften, de wettelijke bepalingen zeer ruim zijn, zoodat de rechter bij zijne beslissing meer uit zijn verstand dan uit het boek moet putten. Het ligt in den volksaard der Hindu's te veronderstellen, dat het voldoende is iemand zekere aanwijzingen te geven, die naar gelang van omstandigheden zelfstandig moeten toegepast worden. Dat zoo'n volk afkeerig is van alles wat naar reglementeeren zweemt; dat het ingeval hem reglementen worden opgedrongen, er zich niet aan houdt, is niet te verwonderen. Van een vaderlijk staatstoezicht weet en begrijpt zoo'n volk natuurlijk ook niets. De koning of wie ook de teugels van het bestuur in handen heeft, moet zorgen dat de vreedzame burgers geen overlast lijden van vreemde legers of inlandsche struikroovers, wilde dieren, en wat dies meer zij. Om daartoe in staat te zijn, moet de vorst kunnen beschikken over geldmiddelen; die moeten hem verstrekt worden door de bevolking, naar een vaste berekening. Hoe de koning zijne taak vervullen zal, dat is *zijne* zaak en die zijner raadgevers. Kortom, ieder heeft zijn eigen taak, ieder weet wat zijn plicht is; daar buiten bekommert de Hindu zich in den regel niet. Wat moet zoo'n volk wel denken omtrent onderwijs? Dat is eenvoudig. Aangezien het verwerven van kennis noodzakelijk is voor den mensch, wil hij boven de dieren uitmunten, zoo is het eens ieders plicht kundigheden op te doen. Aan de drie hoogste standen is zelfs door de wet bepaaldelijk en in het bijzonder voorgeschreven dat hij met de godsdienstleer bekend moet wezen en met alles wat een iegelijk in zijn stand behoort te weten. Nu spreekt het van zelf dat kleine kinderen niet weten wat hun later in het leven te pas zal komen, en daarom is de vader de van nature aangewezen persoon om de ontwikkeling van het kind te leiden. Als het kind voor leeren vatbaar is geworden, zoekt of liever zocht een Hindu den besten leermeester voor elk zijner kinderen; is hij een Brahmaan dan geeft hij doorgaans het onderwijs zelf. Veroorlooft iemands stand hem niet eenen voortreffelijken leermeester voor zijn kinderen uit te kiezen, dan zendt hij deze naar de eene of andere school. Algemeene scholen

hebben er in Indië sints onheuchelijke tijden bestaan, maar gewoonlijk waren het scholen waar het allerlaagste onderwijs werd gegeven. Men treft die scholen ook thans nog in menigte aan, vooral op de dorpen. De schoolmeester is altijd een Brahmaan, en gewoonlijk er een die tevens bij voorkomende gelegenheden priesterlijk werk verricht. Het onderwijs bepaalt zich tot lezen, schrijven en rekenen, welk laatste niet verder gaat dan de regel van drieën. De schoolmeester werd door niemand benoemd; hij gaf les omdat hij zich daartoe in staat achtte; wilde een ander Brahmaan ook een school openen, niets verhinderde hem daarin. Aan reglementen omtrent het schoolwezen ontbrak het ten eenenmale, evenzeer als aan opzicht en aan examens. Wat het vakonderwijs betreft, dit werd ten gevolge van de erfelijkheid der standen in den regel door de vaders zelven gegeven, of in allen gevalle door middel van privaatles. Inderdaad, alle werkelijke geleerdheid, alle wetenschap deden de Hindu's op door privaat-onderwijs. Al telde een of ander beroemd geleerde verscheiden leerlingen, hij bleef voor ieder van hen een bijzondere leermeester, want — en hierin ligt de geheele richting van de Indische leerwijze opgesloten — een klassikaal onderwijs was er niet. Zelfs de dorpsschoolmeester die soms een paar honderd scholieren heeft, deelt ze niet in klassen, naar gelang van den tijd dat ze de school bezocht hebben; neen, als er twintig van daag voor 't eerst op school komen, zullen ze na drie maanden ieder op eenen verschillenden trap van kennis staan. Bij de Pandits met wie ik herhaalde malen over dit onderwerp gesproken heb, wil het er maar niet in, dat men een vluggen knaap zou moeten dwingen om gelijken tred te houden met een botterik, alleen omdat ze beiden toevallig op denzelfden dag op school zijn gekomen.

Wat er nu ook voor een zoodanig stelsel te zeggen zij, dit is zeker dat het nadeelig is voor de algemeene ontwikkeling. Al mochten door het bijzonder onderwijs de rijkst begaafden eenen hoogeren trap van ontwikkeling bereiken, de mededeeling der door hen opgedane kundigheden ten algemeenen nutte kon niet in evenredigheid staan met den verworven schat, zoodat bij slot van rekening de wetenschap zelve er onder leed, want ze was om zoo te zeggen begraven.

De gebreken van het Indische schoolwezen waren dan ook zoo in 't oog loopend, dat alle Europeanen het daarover eens waren; niet alzoo omtrent de wijze waarop men naar verbetering moest

trachten. Twee richtingen stonden hierin lijnrecht tegen elkander over. De eene, welke in Macaulay eenen vurigen en talentvollen aanhanger vond, wilde dat men eenvoudig het geheele onderwijs op Europeeschen leest zou schoeien; de volkstalen mochten behouden blijven, maar als taal der wetenschap moest het Engelsch ingevoerd worden. De Hindu's moesten met hun gansche verleden breken; uit hun eigene letterkunde, oude en nieuwe, konden ze niets of weinig leeren. Wat wisten de oude Indiërs van staathuishoudkunde, de natuurwetenschappen, aardrijkskunde, enz? Van al het andere wisten ze wel iets, maar veel minder dan wij, zoodat het in geen geval der moeite waard was dat weinige op te diepen uit werken, geschreven in eene zeer moeilijke en doode taal. Zoo ongeveer spraken Macaulay en zijne geestverwanten. De andere partij, daarentegen, aan wier hoofd de als Sanskritgeleerde bekende geneesheer Wilson stond, ging van de bewering uit, dat men alleen goede uitkomsten verwachten mocht, indien onderwijs werd gegeven strookende met den aard en de behoeften der inboorlingen. De hoofdzaak was goed te onderrichten; al de verbeteringen en ontdekkingen der nieuwere wetenschap zou men meedeelen, dat sprak van zelf, maar om zulks te doen behoefde men niet te beginnen met te verklaren dat alles hetgeen de Hindu's wisten nul was of nog erger. Het was moeilijk in te zien waarom mathematische waarheden meer waarde hadden in het Engelsch, dan in het Sanskrit of in welke taal ter wereld ook. Ook begreep men niet, waarom Macaulay en de zijnen zoo ingenomen waren met het onderwijs van Grieksch en Latijn, terwijl zij de klassieke taal van Indië van de middelbare en hoogere schoolinrichtingen wilden verbannen. De Hindu's hechtten nu eenmaal aan hun oude taal en waren voor een deel er zoo ervaren in, dat zij met de grootste gemakkelijkheid er in spraken en schreven; tot nog toe werd die beschouwd als de wetenschappelijke taal, de band tusschen de geleerden van geheel Indië. Het argument dat het Sanskrit een doode taal was, moest eenigszins misplaatst heeten in den mond dergenen die in hunne eigene levende taal niet bij machte waren wetenschappelijke termen te vinden, en Grieksche of Latijnsche woorden, en wel van het slechtste allooi, moesten smeden. Men behoefde slechts geneeskundige en chemische werken in het Sanskrit vertaald te lezen, om zich te overtuigen dat het volkomen in staat was alles kort en juist uit te drukken.

Om kort te gaan, de eenen wilden de invoering van iets geheel nieuws, de anderen waren voor verbetering en uitbreiding van het bestaande. Het eerste stelsel droeg de goedkeuring weg van den toenmaligen gouverneur-generaal Lord Bentinck, en reeds onder zijn bewind, meer dan dertig jaar geleden, werd de eerste hand gelegd aan de uitvoering. De beslissing van Lord Bentinck was, geloof ik, verstandig, hoewel mijne overtuiging in dezen op gansch andere gronden steunt dan die Macaulay en medestanders wisten aan te voeren. De vorderingen, die de zaak van het onderwijs maakte, waren gedurende langen tijd zeer gering uithoofde van de onrustige tijdsomstandigheden, o. a. van oorlogen tegen de Afghanen en Sikhs. Eerst in de laatste vijftien jaren zijn de scholen met rassche schreden vooruitgegaan, hoofdzakelijk in aantal. Vergunt mij u eene vluchtige schets voor te leggen van den tegenwoordigen toestand. Beginnen we met de Hoogescholen.

Er zijn in Indië drie Universiteiten: te Calcutta, Bombay en Madras. De leervakken zijn, met uitzondering der theologie, dezelfden als aan de Schotsche en Engelsche hoogescholen. De geheele inrichting is geschoeid op de voorbeelden in het Vereenigde Koninkrijk, en moet ons, ten minste Hollanders en Duitschers, zeer schoolsch voorkomen. Verbeeldt u dat ge Hindusche studenten deftig uitgedoscht ziet in lange zwarte talaars, en met een hoofddeksel op, zooals men vier honderd jaar geleden in de meeste Europesche landen droeg, doch zooals heden ten dage geen sterveling meer draagt behalve de Engelsche studenten. Men vraagt zich onwillekeurig af, of de overplaatsing van die antiquiteit op Indischen bodem ook al tot de nieuwste nieuwigheden behoort, wier invoering in Indië zoo noodzakelijk werd geacht. De Oxfordsche kleeding is niet alleen een antiquiteit, ze is onder de brandende zon van Indië ook eene dwaasheid.

Van deze kleinigheid zou ik u niet gesproken hebben, ware het niet dat ze den geest karakteriseert die het geheele schoolwezen in Indië bezielt. De wijze waarop de lessen aan de Hoogescholen worden gegeven, is die van het lager onderwijs. Bepaalde handboeken worden van buiten geleerd, ieder weet juist wat hij kennen moet om door zijn examens te komen, en daarmee uit. Aan examens is er geen gebrek. Het toelatingsexamen voor de Universiteit laat zich gevoegelijk vergelijken met wijlen ons staatsexamen, doch de eischen zijn hooger. Om u een denkbeeld te geven wat een jongman, hij zij Hindu of Engelschman, voor

die examens al zoo kennen moet, wil ik de hoofdvakken opsommen. Vooreerst is een vereischte: grondige kennis van 't Engelsch. Dit is eene voortreffelijke bepaling, die men niet van de Engelsche Universiteiten heeft overgenomen. Voorts is men verplicht examen af te leggen in de landtaal; dan in de wis- en stelkunde tot en met de vlakke driehoeksmeting; verder in geschiedenis en aardrijkskunde; in de logica en metaphysica. Eindelijk is het sedert 1863 verplichtend geworden, in eene der klassieke talen bewijzen van bekwaamheid te geven. Daaronder verstaat men Grieksch, Latijn, Sanskrit, Arabisch en Hebreeuwsch, waaruit men naar willekeur ééne kiezen mag. Zoodra de aspirant dit examen, hetwelk uitsluitend schriftelijk is, met goed gevolg heeft afgelegd, wordt hij ingeschreven op den rol der studenten. Verreweg de meesten evenwel begeven zich niet naar de universiteitsstad, vooreerst omdat ze er geen middelen toe hebben, ten andere omdat ze alles wat ze voor 't volgende akademische examen noodig hebben, even goed elders kunnen leeren als aan de hoogeschool. Zelfs zij, wien het niet aan de middelen ontbreekt, blijven gemeenlijk liever te huis studeeren, omdat de Hindu's op zeer jeugdigen leeftijd trouwen en op twintigjarigen leeftijd in den regel huisvaders zijn. Zoolang deze Indische gewoonte zóó blijft voortduren, is het niet te veronderstellen dat de universiteiten dáár ooit dàt zullen worden wat ze in Europa zijn. Op dit oogenblik verliezen de Hindu's er luttel bij met bedaard thuis te blijven, te meer omdat in het gebrek ten deele voorzien is. Er is namelijk gelegenheid aan de inrichtingen voor middelbaar en hooger onderwijs, door de Engelschen Colleges genaamd, om in sommige vakken hetzelfde onderwijs te ontvangen als aan de universiteit gegeven wordt. Deze Colleges vindt men in alle voorname steden; de meeste er van zijn staatsinrichtingen, doch er zijn er ook niet weinig die bijzondere ondernemingen zijn, vooral van zendelingen.

De vakken van onderwijs, zoowel in de regeerings-, als de bijzondere Colleges, omvatten vooreerst alles wat men hier te lande uitgebreid lager onderwijs zou heeten. Verder ook een groot deel van datgene, wat wij thans middelbaar onderwijs, en voor een deel zelfs hooger onderwijs noemen. De bijzondere Colleges onderscheiden zich in niets van de algemeene, dan dat er godsdienstig onderricht wordt meegedeeld. De onderwijzers in de Colleges zijn voor een klein deel Europeanen; de meesten zijn Hindu's. Gewoonlijk zijn alleen de directeur en de hoofd-

onderwijzer (headmaster) Engelschen. Het aantal scholieren wisselt natuurlijk zeer af. In het Queen's College te Benares waren een paar jaar geleden een vijfhonderd leerlingen, oud en jong, hetgeen betrekkelijk gering is voor eene stad van een half millioen zielen. Ik moet hier evenwel bijvoegen, dat een honderd duizend zielen te Benares als een vlottende bevolking moet aangemerkt worden. In het zendelingscollege ter zelfder stede bevonden zich ruim twee honderd leerlingen.

Komen we tot de lagere scholen, dan zien we er van allerlei aard. In de kleine dorpen en gehuchten blijven nog steeds de oude Hindusche scholen voortleven, en er is geen andere verandering gekomen dan dat ze onder de inspectie der schoolopzieners staan. Men heeft die inlandsche scholen daarom reeds moeten laten voortbestaan, omdat men niet over een genoegzaam aantal onderwijzers op Europeesche wijze gevormd, kon beschikken. Gaandeweg groeit het aantal der laatsten aan. Menige Brahmaan, die zijn admissie-examen voor de universiteit volbracht heeft, komt aan het hoofd eener lagere school, waar, behalve in alles wat tot het lager onderwijs behoort, ook gelegenheid door hem gegeven wordt les te nemen in het Engelsch. Heeft zoo'n meer ontwikkelde inboorling gedurende eenigen tijd zich loffelijk van zijne taak gekweten, dan ontvangt hij, desverkiezende, eene voldoende geldelijke ondersteuning om voor eene wijl zijn ambt te laten varen en de kweekscholen voor hoofdonderwijzers te bezoeken. Met de daar opgegaarde kennis zal hij in staat wezen eene betrekking te erlangen aan de regeeringscolleges of aan bijzondere inrichtingen voor uitgebreid lager en middelbaar onderwijs. De moeilijker vakken op de Colleges worden toevertrouwd aan de candidaten of meesters in de vrije kunsten, dat is naar onze wijze van spreken: candidaten en doctoren in de letteren en natuurlijke wijsbegeerte. In de kosten voor het lager onderwijs wordt, al naar gelang van de landstreek, op zooveel verschillende manieren voorzien, dat het vermoeijend zou wezen hieromtrent in bijzonderheden te treden. In sommige streken worden de scholen onderhouden door de aanzienlijke landbezitters; bijzondere lagere scholen vindt men schier overal onderhouden door jaarlijksche bijdragen van vermogende inlanders en Europeanen. Anders zorgt de regeering er voor, terwijl zij de kosten ten deele dekt door een kopgeld, op te brengen door de gemeente.

Terecht heeft men begrepen dat bij de nieuwe regeling het

een hoofdvereischte was te zorgen voor degelijk toezicht. In elk gouvernement, d. i. een grondgebied met eene bevolking van twintig tot veertig millioen zielen, staat aan het hoofd een directeur; onder hem verscheidene inspecteurs. De directeur zoowel als de inspecteurs zijn Europeanen, doch de laatsten worden ter zijde gestaan door hulpinspecteurs, die in den regel inlanders zijn. De inspectie gaat in een land als Indië, althans voor Europeanen, met groote moeijelijkheden gepaard en geschiedt op eene eigenaardige wijze. In de heete maanden van het jaar is het rondreizen, ten einde al de scholen van een inspectie-gebied op te nemen, nauwelijks uitvoerbaar, zoodat de inspecteur dan de scholen der hoofdplaats, waar hij verblijf houdt, en der naburige plaatsen bezoekt, en het drukke correspondentie-werk verricht. In het koude jaargetijde van November tot April, wordt dan de groote toer ondernomen. De tent wordt in gereedheid gebracht, een dozijn dragers aangenomen; ook de kok met zijn kookgereedschap, en eenige huisbedienden vergezellen den inspecteur op zijnen tocht. Want voor een paar maanden moet deze zorgen voor zijn eigen huisvesting en voedsel; daartoe gaat de tent mee. Natuurlijk doet de inspecteur op zijne rondreize plaatsen aan, waar hij huisvesting kan bekomen in logementen, maar op de dorpen, die hij bezoeken moet, is er geen, of geen geschikt voor hem. Men houde vooral in het oog dat de afstanden in Indië groot zijn. Voelt een inspecteur zich niet in staat om de geschiktheid der onderwijzers voor hun taak te beoordeelen, òf omdat het hem aan de noodige kennis der volkstaal ontbreekt, òf omdat hij voor de listige praktijken der dorpsschoolmeesters beducht is, dan neemt hij zijnen hulp-inspecteur mee, die als inlander volkomen op de hoogte is van de slimheden waarmede deze of gene meester wil te werk gaan. Ook gedurende het ongunstige jaargetijde reist deze rechterhand des inspecteurs het district geheel of ten deele af, waartoe hij als inboorling beter geschikt is.

Het zou me te ver voeren indien ik nog spreken wilde over het vrouwelijk onderwijs, want daarvoor zou ik moeten uitweiden over den maatschappelijken toestand der vrouw, waarvan ik zoo straks maar ter loops gesproken heb. Als die toestand over geheel Indie dezelfde was, zou de tijd eene beschrijving er van gedoogen, doch zulks is geenszins het geval. Terwijl in sommige gewesten de meisjes sedert eeuwen op dezelfde school komen als de jongens, worden op andere, vooral daar waar Mohamme-

daansche zeden ingedrongen zijn, de meisjes en vrouwen om zoo te zeggen opgesloten. Zooveel kan men in het algemeen zeggen dat het gros der Hindu's met de Engelschen samenwerkt om het vrouwelijk onderwijs uit te breiden en te verbeteren.

Het doel der medegedeelde bijzonderheden, G. T., is niet zoozeer om u een volledig inzicht te geven in de inrichting van het Engelsch-Indisch schoolwezen, als wel om te doen uitkomen met welk eenen ijver en goeden wil de Engelsche regeering bezield is. De Engelschen gelooven werkelijk dat het hunne taak en roeping is de Indiërs tot dien trap van ontwikkeling te brengen, waarop zij zelven staan. Of nu de wijze waarop ze te werk gaan, handig mag heeten, is eene andere vraag, die ik voor mij niet gaarne bevestigend zou beantwoorden. De manier, die bij het hooger onderwijs vooral gevolgd wordt, is pedant en geestdoodend. Om zich van de pedanterie te overtuigen, behoeft men slechts de lijst van de schriftelijke vragen der examinatoren in te zien. Ik wil een enkele meedeelen. Tijdens mijn verblijf in Indië kwam er op de lijst der vragen voor het toelatings-examen op de Universiteit, onder andere zotheden deze voor: „Teeken mij eens de kaart van Denemarken in den tijd toen Prins Hamlet leefde." Ik behoef u niet uit te leggen waarom die vraag innig onnozel is. Bij gelegenheid van een candidaats-examen in de vrije kunsten heb ik deze vraag over het Latijn gezien: „teeken mij eens een kaart van Sicilië in den tijd van Aeneas;" zoodat het kaarten teekenen van landen ten tijde van helden die nooit bestaan hebben, een geliefkoosd onderwerp schijnt te wezen.

Er is echter één tak van hooger of vakonderwijs, hetwelk naar het eenparig oordeel van deskundigen uitstekend is, namelijk de geneeskundige school te Calcutta. Deze is trouwens veel ouder dan de Universiteit en niet ingericht met het oogmerk om de Hindu's tot Engelschen te vervormen, maar eenvoudig om bekwame geneesheeren te kweeken.

De Colleges beantwoorden beter aan de behoeften van het land en van de eeuw, ofschoon er de knapen nog met veel ouderwetsche ballast geplaagd worden, die in gehalte vooral niet beter is dan de oude Indische wetenschap, waarover Macaulay met meer rhetorischen zwier, dan wel klem van betoog een zoo minachtend oordeel velde.

Aangaande de uitkomsten van het lager onderwijs moet men huiverig zijn op beslissenden toon te spreken. Want van al de-

genen, die later op de Colleges de studiën voortzetten, is het hoogst moeilijk te beslissen, waaraan ze vóor hun ontwikkeling het meeste verplicht zijn. Met die volksklassen welker studie niet verder gaat dan lezen, schrijven en rekenen, komen Europeanen te weinig in aanraking om te kunnen uitmeten in hoeverre ze onder het Engelsche stelsel meer leeren dan vroeger. De kennis van lezen, schrijven en een beetje rekenen was in Indië reeds vóór de invoering van de nieuwe inrichting algemeener dan in Engeland zelve, zoodat men uit de omstandigheid dat het aantal geletterden in Hindustân betrekkelijk grooter is dan in Engeland en Frankrijk, om niet te gewagen van Italië en Rusland, niet het bewijs mag putten voor de doelmatigheid van het thans heerschende stelsel.

Doch hoeveel gebreken het Engelsch-Indische schoolwezen ook mogen aankleven, de goede uitkomsten zullen, daarvan houd ik mij verzekerd, de minder gunstige overtreffen. De gebreken kunnen in verloop van tijd verholpen worden, zoodra de ondervinding ze onwedersprekelijk zal hebben in het licht gesteld. De hoofdzaak, mijns inziens, is dat de Hindu's bekend raken niet alleen met Europeesche wetenschap, maar ook met Europeesche begrippen en inrichtingen. De inboorlingen, dit staat vast, kunnen zeer veel nuttigs van hun meesters leeren, en zij hebben genoeg schranderheid om op den duur het kaf van het koorn te scheiden. Zij erkennen volkomen de meerderheid van de Europeesche beschaving in het algemeen, zonder te erkennen dat een Hindu individueel bij eenig Europeaan achterstaat, d. i. ze bezitten de noodige nederigheid gepaard met een even noodig gevoel van eigenwaarde.

Voor den goeden wil van het Engelsch bestuur mogen we niets dan lof over hebben. De Engelschen zijn geenszins overtuigd dat de ontwikkeling van het Indisch onderwijs hun zelven voordeel zal aanbrengen, veeleer verwachten ze het tegendeel; doch ze beschouwen het als een duren plicht, dien ze moeten volbrengen, onverschillig wat de gevolgen er van zijn mogen. Al wie beweert, dat de Engelsche natie baatzuchtig is, die, geloof ik, kent ze niet.
